

Culturele verschillen tussen het Oosten en Westen door een andere lens bekeken

15.9.2026 - | Radboud Universiteit

Zou iemand die zijn leven zo inricht dat zijn bejaarde ouders bij hem kunnen wonen, snel geneigd zijn om iemand in de metro opzij te duwen? En hoe zit het met het begroeten van glimlachende voorbijgangers? De antwoorden op deze vragen vormen de kern van een raadsel waarover sociale psychologen al 30 jaar debatteren: hoe kunnen we de verschillen tussen culturen het beste begrijpen?

In een studie die vandaag in *Nature Human Behavior* is gepubliceerd heeft een internationaal onderzoeksteam aangetoond dat de verantwoordelijkheden die mensen in hechte relaties op zich nemen, hetgeen is dat oosterse en westerse culturen op betrouwbare wijze van elkaar onderscheidt en de basis vormt voor collectivisme. De onderzoekers ontwikkelden een vragenlijst om dit fenomeen om 'responsibilisme', of verantwoordelijkheidsdenken, te meten. Die vragenlijst werd vervolgens voorgelegd aan meer dan 12.000 mensen wereldwijd uit 100 verschillende culturen, waarbij de onderzochte landen 90 procent van de wereldbevolking vertegenwoordigden.

Onzinnige bevindingen ontkrachten

Al decennialang leveren de enquêtes die sociale psychologen gebruiken om collectivisme te meten tegenstrijdige en onzinnige bevindingen op, zoals het herhaaldelijk bestempelen van westerse culturen, zoals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, als meer onderling afhankelijk dan Oost-Aziatische landen, zoals Japan.

'Cultuur is overal, en juist omdat ze overal is, opent het begrijpen ervan kansen overal om ons heen', aldus Thomas Talhelm, hoofdauteur van de studie en hoogleraar aan de Arizona State University. 'Dit onderzoek naar responsibilisme kan inzicht bieden aan mensen die tussen verschillende culturen in staan, zoals kinderen van immigranten die thuis en op school met tegenstrijdige verwachtingen te maken hebben, leraren die hun onderwijs aanpassen aan leerlingen met verschillende waardesystemen, of artsen die mensen moeten helpen bij het nemen van beslissingen voor zieke familieleden.'

Je familie helpen of anderen helpen?

'De huidige denkwijze, waarin individualisme tegenover collectivisme wordt geplaatst, kan zeer beperkend zijn in hoe we naar andere culturen kijken', voegt Bojana Većkalov, postdoc aan de Radboud Universiteit en medeauteur van het onderzoek, toe. 'Alleen omdat we een samenleving als collectivistisch beschouwen, betekent dat nog niet dat iedereen plotseling voor iedereen zorgt. Er zijn veel meer nuances. Dat je behulpzaam bent tegenover familieleden, betekent niet dat je een vreemdeling op straat helpt.'

Većkalov was verantwoordelijk voor de Servische gegevens die in het onderzoek werden verzameld; deze scoorden volgens haar relatief in het midden wat betreft responsibilisme. 'Nederland scoorde in vergelijking daarmee laag op responsibilisme.'

Collectivisme in China

Hoofdauteur Talhelm woonde zeven jaar in China, wat dit onderzoek inspireerde en vorm gaf. Toen hij in Peking woonde, maakte hij het competitieve gedrang in de metro mee en kreeg hij wantrouwende blikken wanneer hij glimlachte naar mensen die hij op straat passeerde. In eerste instantie leken deze gedragingen in tegenspraak met de veelgehoorde aanname dat China een collectivistische cultuur heeft — totdat hij zich realiseerde dat de rode draad in al deze interacties was dat ze plaatsvonden tussen mensen die geen hechte band met elkaar hadden. Talhelm dacht dat deze rode draad mogelijk bijdroeg aan tegenstrijdige bevindingen over collectivisme.

Om dit idee te toetsen, stelde het onderzoeksteam nieuwe enquêtevragen op om dieper in te gaan op de verantwoordelijkheden die gepaard gaan met een hechte relatie met iemand. De vragen waren specifiek over wie erbij betrokken was en wat er gebeurde, zoals scenario's over het thuis verzorgen van bejaarde ouders of het bezoeken van een feestje en het aanspreken van onbekenden om nieuwe vrienden te maken. De onderzoekers specificeerden de hechtheid van de betrokken personen – of het nu ging om een ouder, collega of vreemde – en de omstandigheden en handelingen die daarbij een rol speelden. Daarnaast bevatte de enquête vragen over emoties, zoals hoe mensen zich voelden ten opzichte van anderen die dicht bij hen stonden of deel uitmaakten van een grotere groep.

Scores vergeleken

Landen in Afrika, het Midden-Oosten en Azië scoorden hoger op verantwoordelijkheidsdenken dan Noord-Amerika, Europa en Australië. Deze landen die hoog scoorden op de responsabilisme-enquête, hebben lagere democratiescores en meer corruptie binnen de overheid. Ze hebben ook minder beleid dat immigranten begunstigt, zoals het recht op werk en gezinshereniging, en minder octrooien en verkoop van creatieve producten. Aan de andere kant bracht de enquête ook verschillen in de volksgezondheid aan het licht: landen met hoge scores hadden minder sterfgevallen per hoofd van de bevolking als gevolg van COVID-19 en lagere percentages drugsgebruik. Bovendien toonde het onderzoek aan dat de familie- en verwantschapsbanden in deze landen sterker zijn.

De scores op de enquête over responsabilisme weerspiegelden ook gedragsverschillen in de praktijk tussen culturen: hogere scores hielden verband met het samenwonen met leden van de uitgebreide familie en de bereidheid om voor een goede vriend te liegen in de rechtbank. Daarentegen gingen lagere scores voor verantwoordelijkheidsdenken, die worden geassocieerd met meer onafhankelijke culturen, gepaard met een grotere kans dat men een verloren portemonnee teruggeeft.

<https://www.ru.nl/onderzoek/onderzoeksnieuws/culturele-verschillen-tussen-het-oosten-en-westen-do-or-een-andere-lens-bekeken>